
Епоха Чиркіна (до ювілею Вченого)

Нещодавно виповнилося дев'яносто років людині, яка уособлює цілу епоху в розвитку юридичної науки і освіти у Східній Європі – Веніаміну Євгеновичу Чиркіну.

В. Є. Чиркін – видатний російський вчений-юрист, класик у сферах загального порівняльного правознавства, порівняльного державознавства та порівняльного конституційного права, політології. Він народився 23 жовтня 1924 р. у с. Мстьора В'язниківського району Володимирської області. Був учасником Великої Вітчизняної війни.

У 1947–1952 рр. В. Є. Чиркін навчався на юридичному факультеті Московського державного університету, а у 1952–1955 рр. – в аспірантурі цього навчального закладу. Під керівництвом професора П. Галанзи у 1955 р. захистив у МДУ кандидатську дисертацію на тему «Право США в період імперіалізму – зняття расового та національного пригнічення».

У 1955–1971 рр. Веніамін Євгенович працював у Свердловському юридичному інституті (нині – Уральська державна юридична академія, м. Єкатеринбург) – асистентом, доцентом, професором, завідувачем кафедри державного (1959–1962) і зарубіжного та міжнародного (1962–1971) права. У 1964 р. у Ленінградському державному університеті захистив докторську дисертацію на тему «Форми держави, перехідної до соціалістичного типу». Вчене звання

доцента йому було присвоєне у 1959 р., професора – у 1965 р.

Понад сорок років, з 1971 р., учений працює в Інституті держави і права АН СРСР (нині – РАН) – завідувачем сектору держави і права країн, що розвиваються, а з 1990 р. – головним науковим співробітником (нині – у Секторі порівняльного правознавства). Також є головним науковим співробітником Інституту законодавства та порівняльного правознавства при Уряді РФ.

В. Є. Чиркін працював викладачем в університетах США та Індії, читав цикли лекцій в університетах Канади, Ємену, Анголи, Конго, Іраку, на Міжнародному факультеті порівняльного права. Зокрема, у 1990–1991 рр. був професором Університету Еморі (м. Атланта, США). Нині він є завідувачем кафедри публічного права Академічного правового університету при Інституті держави і права РАН та кафедри конституційного права і порівняльного державознавства Московського психолого-соціального університету, викладає конституційне право зарубіжних країн, порівняльне конституційне право, порівняльне державознавство, порівняльне правознавство в Державному академічному університеті гуманітарних наук. Також він викладав у Міжнародному університеті, Юридичному коледжі Московського державного університету, Російському університеті дружби народів.

В. Є. Чиркін є членом редакційних колегій журналів «Государство и право», «Вопросы правоведения», «Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения», «Правоведение» та ін.

Веніамін Євгенович – не лише вчений та викладач, а й має непересічні заслуги у розвитку конституційного права різних держав. Зокрема, він брав участь у підготовці конституцій та поправок до них у низці країн, що розвиваються, та інших держав. Був експертом Конституційної наради і брав участь у підготовці проекту Конституції РФ 1993 р. Був членом Комісії Ради Федерації з підготовки щорічних доповідей про стан російського законодавства, Громадської ради при Правовому управлінні Державної Думи Федеральних Зборів РФ, робочих груп Ради Федерації з підготовки проектів федеральних законів «Про систему нормативних актів РФ», «Про Федеральні Збори РФ», «Про порядок ухвалення федеральних конституційних законів та федеральних законів РФ». Є членом Науково-експертної ради при Голові Ради Федерації Федеральних Зборів РФ, Наукової ради з правотворчості Державної Думи, Громадської ради при Центральній виборчій комісії.

У науковому доробку Веніаміна Євгеновича – понад 600 наукових публікацій, зокрема, 48 книг – монографій, підручників і навчальних посібників. Його книги видані англійською, французькою, арабською, португальською, іспанською та іншими мовами. Зокрема, серед його праць: «Дискримінація національних меншин у США» (1958), «Форми держави, перехідної до соці-

лістичного типу» (1966), «Буржуазні конституції в період загальної кризи капіталізму» (1966, у співавт.), «Буржуазна політологія і дійсність країн, що розвиваються» (1980), «Форми держави у буржуазних країнах Латинської Америки» (1982, у співавт.), «Держава соціалістичної орієнтації» (1983, 1984, у співавт.), «Револьюційно-демократична держава сучасності» (1984), «Конституційне право і політичні інститути (1985, англійською мовою), «Два шляхи політичного розвитку звільнених країн» (1987), «Сучасне буржуазне державне право: Критичні нариси» (1987, у співавт.), «Елементи порівняльного державознавства» (1994), «Основи порівняльного державознавства» (1997), «Конституційне право: Росія та зарубіжний досвід» (1998), «Конституційне право зарубіжних країн: Практикум» (1999), «Конституційне право зарубіжних країн» (1999, 2001, 8 вид., 2013), «Державознавство» (1999), «Сучасна держава» (2001), «Законодавча влада» (2008), «Контрольна влада» (2008), «Верхня палата сучасного парламенту. Порівняльно-правове дослідження» (2009, 2011), «Досвід зарубіжного управління (державне і муніципальне управління, 2006), «Голова держави: Порівняльно-правове дослідження» (2010, 2014), «Порівняльне державознавство» (2011, 2014), «Порівняльне правознавство» (2011, 2012), «Конституційна термінологія» (2013) та ін. За його науковою редакцією вийшли такі книги: «Розвиток політичних систем у сучасному світі» (1981), «Порівняльне конституційне право» (1996, 2002), «Конституція у XXI столітті: порівняльно-правове дослідження» (2011) та ін.

Бойові, наукові та викладацькі заслуги В. Є. Чиркіна були відзначені нагородами та почесними званнями. Зокрема, він нагороджений: Орденом Великої Вітчизняної війни II ступеня, 12 бойовими медалями, Орденом Трудового Червоного Прапора, медаллю «За підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації», є Заслуженим діячем науки Російської Федерації (з 1999 р.), Заслуженим юристом РФ (з 1993 р.).

Веніамін Євгенович – епоха в розвитку порівняльно-правового осмислення права у Східній Європі, один із творців і досі лідер у порівняльному конституційному праві та порівняльному державознавстві. Він уперше створив узагальнюючі концептуалізації у сфері державознавства, розробив теорію перехідних форм держави, держави і права країн, що розвиваються, став одним із перших авторів підручників з державного і муніципального управління, публічного управління. А ще – наукове подружжя Чиркіних (дружина – кандидат філологічних наук) стало «авторами» також

наукових сина і дочки, які є дослідниками і викладачами, кандидатом і доктором юридичних наук.

За будь-яких обставин В. Є. Чиркін залишається другом і партнером для українських учених. Людину його світогляду і життєвого досвіду важко збити з власного шляху. Він залишається відкритим і людяним. А ще – принциповим у чомусь справді глибинному, гостроіронічним і водночас дещо поблажливим щодо недосконалості світу. Адже вимагати щось посправжньому можна тільки від себе. Він надзвичайно працездатний, емоційний і простий. А отже, його епоха – епоха натхнення і творення, гідності й гуманізму – триває...

Матеріал підготував:

О. Кресін, керівник Центру порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, головний науковий співробітник відділу зв'язків з державними органами і міжнародними організаціями НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент